

V r. 1964 sa začalo Krausovej ďalšie „akademické“ obdobie. Výskum genologickej problematiky (*Epika a román*, 1964) ju priviedol k tvorivému stretnutiu s modernou nemeckou literárnou vedou (Staiger, Hamburgerová), aktuálne semiologické dianie vo Francúzsku vyprovokovalo vznik mapujúceho bedekra *Príspevky k literárnej teórii* (1967).

Sedemdesiate roky a „normalizácia“ znamenali pre autorku ďalšiu ruptúru v rozvíjaní štrukturalistických podnetov. Vrátila sa k nim okľukou, cez „materiálovú“ prácu *Vývin slovenského sonetu* (1976), pričom nadviazala na svoj výskum z konca štyridsiatych rokov. V knižnom súbore *Význam tvaru – tvar významu* (1984) rozšírila a prehĺbila svoj pohľad na segmentáciu epického textu i na jednotlivé epické kategórie. V nateraz ostatnej práci *Poetika v časoch za i proti* (1999) rozšírila teoretický horizont svojich výskumov o dekonštrukciu.

Spoločným azimutom vedeckého diela Nory Krausovej bol vždy bytostne osvojený štrukturalizmus, neskôr najmä semiológia. Nezaskočil ju tlak marxistickej dogmatiky, ani najnovšie teoretické trendy. Úspešne sa dokázala orientovať v zložitom teréne literárnoteoretického pojmoslovía, zápalisto vstupovala do metodologických sporov, razantne odkrývala často zahmlené teoretické premisy a závery svojich kolegov. Pri príležitosti životného jubilea tejto prvej dámy slovenskej literárnej teórie jej želáme ešte mnoho príslovečného elánu vital, ktorým šarmantne infiltruje každú svoju štúdiu. Pani Norika – všetko najlepšie!

Jelena Paštéková

Jubilant Milan Šútovec

PhDr. Milan Šútovec, CSc. (nar. 12. 9. 1940) nie náhodou začal dráhu nekonformného literárneho kritika a vedca práve v mesačníku Slovenské pohľady – v jednej z najvýraznejších opôr obrodného procesu v *šesťdesiatych rokoch*. Do vedomia čitateľskej verejnosti prenikal ako rozhľadený hodnotiteľ nových diel a bystrý, nekonformný komentátor kultúrnopolitických udalostí. Od začiatku mal preto problémy s tzv. tlačovým dozorom i so strážcami režimistických predstáv o služobnosti umenia v redakciách. Pri prechodných zákazoch publikovania písal scenáre dokumentárnych filmov a poviedky (*Tieňohra*, 1968).

Hneď na začiatku „normalizácie“ ho prepustili zo Slovenských pohľadov. Krátko redigoval teoretické publikácie vo vydavateľstve Tatran. Povešť o erudícii a mnohostranných schopnostiach rozhodla o jeho prijatí na vedeckú aspirantúru v Ústave slovenskej literatúry SAV (1972). Pod vedením výnimočného školiteľa, odchovanca a rozvíjateľa štrukturalizmu Oskára Čepana (stal sa mu vedeckým vzorom i osobným priateľom) v určenej aspirantskej lehote napísal kandidátsku prácu o ideovoestetických problémoch naturizmu, obhajovať ju však mohol až v roku 1978 a napriek nesporným kvalitám knižne vydať až neskôr (*Romány a mýty*, 1982). Šútovec sa však ani v rokoch neistoty o svoj vedecký osud nevzdával a uplatňoval talent v próze (román s problematikou SNP – *Muži a zbrane*, 1975 – preložený do češtiny a poľštiny a sfilmovaný pod názvom *Súkromná vojna*, 1977) a v drobnejších,

o to však prenikavejších a polemických kritikách, uverejňovaných zväčša pod pseudonymom a značkami v Romboide a v Slovenských pohľadoch.

V osemdesiatych rokoch a na prelome desaťročí svojimi kritickými prácami urýchlil Milan Šútovec dynamizáciu umeleckého i celého kultúrno-politického procesu, ktorý napokon viedol k spoločenskému prevratu. Pričinil sa o jeho príchod nielen ostrými a vtipnými glosami, náročnými recenziami, vedeckými rozbormi diel moderných a nekompromisných prozaikov (D. Tatarka, P. Vilikovský, R. Sloboda, M. Bútora atď.), odhaľovaním *deštruktívnych mocenských praktík*, úvahami o problémovej autoreflexii literárnej vedy, o závažných metodologicko-literárnohistorických otázkach na základe štrukturalistických (semiotických) prístupov v literatúre a v celom umení, ale – prekvapujúco – aj v historicko-politologických úvahách.

Eklatantným dokladom na poslednú oblasť je rozsiahla Šútovcova kniha *Semióza ako politikum alebo „pomlčková vojna“* (1999). Autor v nej spôsobom, aký sa u nás vyskytol iba v náznakoch, neuveriteľne plodne zužitkoval svoju akademickú skúsenosť semioticky orientovaného literárneho vedca – popri podnetoch vysokopostaveného praktického politika v rokoch 1990-1993 a vyškoleného historika (Šútovec popri slovakistike študoval na FF UK aj dejiny) na bezkonkurenčný prienik do interdisciplinárneho priestoru. Táto kniha (autor ju skromne označuje aj za „rozprávanie“) na vysokej historicko-vedeckej úrovni a „čtivým“ „literárnofaktovým“ štýlom rozoberá situáciu v najvyšších štátnych orgánoch od vzniku ČSR, najmä však v období po prevrate r. 1989! (M. Šútovec bol v rokoch 1990-1992 členom Predsedníctva a predsedom Snemovne národov Federálneho zhromaždenia.)

O vysokej vedeckej pripravenosti a obdivuhodnom zmysle pre analýzu umeleckých artefaktov v oblasti Šútovcovi najbližšej svedčia aj ďalšie dve knihy: *Zo šedej zóny* a *O epickom diele* (obe 1999). Do prvej autor zaradil štúdie, state, polemiky a recenzie od konca šesťdesiatych do začiatku deväťdesiatych rokov. (Časť podobných prác vydal už v publikácii *Rekapitulácia nekapitulácie*, 1990.) Ich životnosť sa v nijakom prípade neskončila dátumom prvého zverejnenia. Naopak, sú rovnako podnetné i dnes polemickým zanietením, vedecko-kritickým prístupom i modernou, stále aktuálnou metodológiou. Ich historicko-poznávací význam stúpa. Šútovcove kritériá nestratili opodstatnosť, sviežosť, ani hodnotu.

Knihu *O epickom diele* tvoria tri rozsiahle literárnoteoretické štúdie z osemdesiatych rokov: Časová situovanosť „rozprávania“ a „rozprávaného“ a jej dosah na estetickú organizáciu epického textu, Tematická organizácia a tzv. dej epického diela, Tézy ku generatívnej teórii prózy. Všetky tieto unikátne práce prinajmenšom európskej úrovne, definujúce anorganický model epiky, mali byť pôvodne len obranou vlastného rozumu pred dobovým „neoscholastickým“ barbarstvom. Nestratili však aktuálnosť, opodstatnenosť a podnetnosť scientifikú, okrem iného aj ako nepriama, zato inšpiratívna polemika s módnymi teóriami postmodernizmu.

Slovenská literárnovedná a kritická societa želá jubilujúcemu šesťdesiatnikovi Milanovi Šútovcovi pevné zdravie a netrpezlivo čaká od neho ďalšie metodologicky i myšlienkovito prínosné a polemicky vervné diela.

Štefan Drug